

управління мережевою системою комплексний підхід до оцінювання загроз економічній безпеці й здійснювати пріоритизацію заходів для її забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрушків Б. М. Економічна та майнова безпека підприємства та підприємництва. Антирейдерство: *монографія*. Тернопіль: Тернограф. 2012. 456 с.
2. Вівчар О. І. Управління економічною безпекою підприємств: соціогуманітарні контексти: *монографія*. Тернопіль, ФОП Паляниця В. А., 2018. 515 с.

УДК 342.951+343.378

Герчаківська О. Я.
*аспірант 2 року навчання,
Західноукраїнський
національний університет*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ДОМІНАНТИ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення до одного з першочергових завдань держави у справі захисту її економічних та безпекових інтересів потрібно віднести мінімізацію митних деліктів, а особливо контрабанди. Крім цього, проведення контрабандних операцій на практиці супроводжується вчиненням корупційних діянь посадовими службовими особами митних та прикордонних інституцій. В умовах війни результати такої злочинної діяльності негативно впливають на суспільні відносини у сфері захисту життя та здоров'я громадян, зокрема у випадку контрабанди зброї та боєприпасів, ядерних матеріалів і речовин, наркотичних засобів, алкоголю, сигарет, культурних цінностей etc. Для прикладу, лише через «товарну контрабанду» Україна втрачає 70–100 млрд грн щорічно, а обсяг контрабанди налічує приблизно 10-12 млрд дол. США, що спричиняє зменшення валового внутрішнього продукту (9,5-11 млрд дол. США), скорочення робочих місць (870 тис.), а також відтік валюти за кордон (6,4 млрд дол. США) [1].

Дослідженням нормативно-правових аспектів запобігання та протидії контрабанді займалися відомі українські науковці-правники, серед яких: П.П. Андрушко, Ю.В. Баулін, В.Д. Басай, О.Г. Бортнік, С.В. Венедіктов, Р.А. Калюжний, Д.А. Козачук, М.Л. Смолярова, О.Е. Стрельченко, А.В. Малько, А.М. Полях, Ю.Г. Пономаренко, С.М. Ходак, П.В. Хряпінський, В.М. Шевчук, В.А. Щербань ін. Потрібно також наголосити, що сфера вивчення адміністративно-правових аспектів протидії митним правопорушенням загалом та контрабанди зокрема, потребує систематизації та осучаснення, особливо в умовах воєнних реалій. Вважаємо, що адміністративно-правові заходи, як і будь-яка правова категорія, є поняттям не усталеним, статичним, а характеризуються постійною динамікою, розвитком та удосконаленням.

Практично у всіх країнах світу під контрабандою (contro - проти, bando - урядової постанови) розуміється переміщення через митний кордон (кордон держави) товарів та інших предметів таємно чи тих, які заборонені, і визнається злочином. Існування контрабанди призводить до того, що митні органи перестають виконувати регулятивну чи захисну функцію, дискримінаційний характер митних відносин не зникає. Під дискримінаційний ефект попадають ті, кого митний тариф повинен захищати, — національні виробники, тому що вони працюють на ринку офіційно і досить обмежені у можливості мінімізації податкового тиску.

Контрабандою завдається шкода або створюється загроза для: економічної безпеки, особливо при незаконному вивезенні стратегічної сировини та товарів; суспільної безпеки при незаконному переміщенні наркотиків, психотропних речовин, зброї; національної безпеки України чи безпеки інших країн в разі незаконного вивезення (ввезення) зброї масового ураження, а також матеріалів чи технологій, які використовуються для їх виготовлення; культурної спадщини в разі контрабанди культурних цінностей [2].

Кримінальний кодекс України визначає, так звану, загальну контрабанду (ст.201) - переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [3] та спеціальну контрабанду (ст. 305), а саме контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю [3].

Одним із дискусійних правових новел в сфері протидії контрабанді стала декриміналізація «товарної контрабанди». Так, в 2011 р. набув чинності закон України про декриміналізацію економічних злочинів, який змінив кримінальну відповідальність за окремі види злочинів у господарській і економічній сфері (в тому числі товарну контрабанду) на адміністративну.

В останні роки нормативно-правове регулювання протидії контрабанді носить фрагментарний характер та стосується виключно предметного поля та обсягу відповідальності за вчинення цього злочину. Так, у 2017 році до визначеного у відповідних статтях Кримінального кодексу України переліку товарів було додано спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації; у 2018 році законодавець вніс зміни стосовно лісоматеріалів, пиломатеріалів, цінних та рідкісних порід дерев, а також необроблених лісоматеріалів; у 2019 році було розроблено законопроект, що передбачав криміналізацію нелегального ввезення підакцизних товарів (запропоновано за перше порушення стягувати від 3 до 5 тисяч неоподаткованих мінімумів з конфіскацією товарів; далі – від 5 до 10 тисяч неоподаткованих мінімумів; за контрабанду, скоєну у складі організованої групи, – від 15 до 25 тисяч неоподаткованих мінімумів) [4, С.144]. Не тільки недосконалість законодавства та «гуманність» держави щодо осіб, які вчиняють контрабанду

є причинами зростання її обсягів, а й недосконалість адміністративно-правоохоронних заходів щодо її запобігання та протидії.

Визначальною державною інституцією щодо запобігання та протидії контрабанді є Державна митна служба України (ДМСУ), яка наділена особливими повноваженнями щодо використання адміністративно-правових заходів в цій сфері. Систематизуючи їх обсяг, Палій Л.Л. визначає підстави застосування окремих адміністративно-правових засобів, такі як: провадження у справах про порушення митних правил, конкретні процедурні дії – складові частини конкретної стадії адміністративної процедури, застосування компромісу у справах про порушення правил у сфері митної справи, митний огляд, адміністративно-запобіжні заходи, заходи адміністративного примусу [5].

Характеризуючи реалізацію адміністративно-правових заходів, що використовується ДМСУ, доцільно виділити їх певні специфічну дію та ознаки, що проявляються як: 1) комплекс дій щодо викриття каналів незаконного переміщення через митний кордон України культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів, спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів, у тому числі із використання кінологічних команд, а також товарів із приховуванням від митного контролю або поза митним контролем, встановлення та документування злочинної діяльності осіб, причетних до такої діяльності; 2) поєднання із застосуванням заходів щодо формування у громадян законослухняної поведінки та превенції контрабандних дій; 3) застосування виключно на підставах і в порядку, встановленому митним, адміністративним та кримінальним законодавством, у межах визначеної законом компетенції уповноважених органів та осіб; 4) можливість застосування із метою попередження деліктів у митній сфері; 5) широкий характер, за переліком заходів та їх наслідків, порівняно із кримінальною та адміністративною відповідальністю тощо.

Отже, використання таких адміністративно-правових заходів носить комплексний характер, що можуть застосовуватись як безпосередньо у зв'язку із вчиненням контрабанди, так і бути спрямованими на запобігання правопорушенню у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: обсяги, прямі та непрямі втрати бюджету та економіки: макроекономічний аналіз і прогноз / Г. Кукуруза, М. Лесик, С. Ніколаєнко. К.: УЕО, 2019. 28 с.
2. Митне право України. URL: <http://chitalka.net.ua/textbooks/106/6959.html> (дата звернення: 10.04.2023).
3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. ст. 131.
4. Кадала В.В., Гузенко О.П. Відповідальність як пріоритетний інструмент боротьби з контрабандою. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. №1. С. 142-150.

5.Палій Л.Л. *Форми та методи адміністративної діяльності щодо забезпечення митної безпеки України* : дис. ... к.ю.н. 12.00.07. Університет державної фіскальної служби України; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 219 с.

УДК 343

Декайло П. В.
старший викладач кафедри
кримінального права та процесу
Західноукраїнського
національного університету

Чорна К. Л.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СВІДКА

За своїм значенням у системі учасників кримінального процесу свідок відіграє допоміжну роль і володіє цілою низкою закріплених процесуальним законодавством прав та обов'язків, які забезпечують можливість виконання ним основних завдань.

Звертаючись до ч. 1 ст. 65 КПК України, свідка можна визначити як фізичну особу, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань [1].

Свідок виступає важливим джерелом інформації, на основі якої слідчий, прокурор та інші учасники кримінального провадження мають змогу встановити обставини вчинення кримінального правопорушення, визначити особу, яка його вчинила та отримати інші необхідні відомості і залучається до кримінального провадження за рішенням посадової особи, яка здійснює розслідування чи судовий розгляд справи і у зв'язку з цим наділяється певним процесуальним становищем, що включає в себе сукупність прав і обов'язків, які системно пов'язані між собою.

Таким чином, КПК України у ст. 66 визначає основні права свідка, що залучається до кримінального провадження:

1) перш за все, свідок має право знати, на якій підставі і у якому кримінальному провадженні він допитується. З цими відомостями особа може ознайомитися при отриманні повістки про виклик;

2) право на користування під час давання показань та участі в інших процесуальних діях правовою допомогою адвоката окреслюється п. 2 ч.1 ст. 66 КПК України, проте самого процесуального порядку набуття повноважень адвокатом свідка не передбачено;

3) право відмовитися свідчити щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що може стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні